УДК 340.1
Гаценко А.С.[1], Саміло Г.О.[2]
[1] студ. гр. Юз-114 НУ «Запорізька політехніка»,
[2] доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФУНКЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА: ЗНАЧЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ПРАВОВУ СИСТЕМУ

У сучасному демократичному суспільстві загальна теорія держави і права відіграє фундаментальну роль як вихідна дисципліна для всієї системи юридичних наук. Її функції забезпечують методологічне, пізнавальне, прогностичне, практичне та інтеграційне підґрунтя для розуміння, формування та розвитку правової системи держави. У цих тезах розглянуто ключові функції загальної теорії держави і права, їх взаємозв'язок із правозастосуванням, законодавчим процесом та правовою освітою.

Пізнавальна функція є базовою для розуміння природи держави та права, їх сутності, структурних елементів та соціального значення. Саме завдяки цій функції теорія вивчає закономірності виникнення та розвитку державно-правових інститутів, дозволяє осмислювати право як суспільне явище. Вона є теоретичним інструментом для глибокого аналізу правової реальності, формуючи загальні поняття, категорії, дефініції, що використовуються в усіх інших юридичних дисциплінах.

Методологічна функція полягає в тому, що загальна теорія держави і права виступає своєрідним «методологічним каркасом» для всієї системи юридичних наук. Вона розробляє підходи до юридичного пізнання, пропонує інструменти для аналізу й узагальнення правових норм, концепцій і правових явищ. Саме через цю функцію забезпечується взаємозв'язок між теорією та практикою, а також формуються засади міждисциплінарного діалогу, що дає змогу поглиблювати юридичне розуміння різних соціальних процесів.

Прогностична функція дозволяє теорії передбачати майбутній розвиток права і держави. На основі аналізу існуючих тенденцій формулюються припущення щодо еволюції правових інститутів, форм правління, напрямів правової політики. Завдяки цій функції наука права отримує стратегічне значення для суспільного розвитку, адже дозволяє завчасно адаптувати правову систему до нових викликів – економічних, соціальних, інформаційних.

Ідеологічно-виховна функція загальної теорії держави і права тісно пов'язана з формуванням правової свідомості, правової культури і громадянської відповідальності. Вона сприяє утвердженню у свідомості громадян ідеї верховенства права, поваги до закону, прав і свобод людини. Завдяки цій функції здійснюється вплив не лише на правників, а й на широку

громадськість – через систему освіти, публічну комунікацію та правову просвіту.

Інтеграційна функція виявляється в об'єднанні знань з різних галузей юридичної науки. Загальна теорія держави і права забезпечує єдність правової термінології, узгодженість між правовими категоріями, гармонізацію норм права. Її положення є загальними за своїм змістом, але універсальними за сферою застосування, що дозволяє ефективно використовувати їх у різних сферах права: цивільному, адміністративному, кримінальному, міжнародному.

Практична функція забезпечує опосередкований вплив загальної теорії держави і права на правотворчість і правозастосування. Саме на основі її висновків формуються засади законодавчого регулювання, моделюються правові конструкції, вибудовується логіка правової аргументації у судовій практиці. Завдяки цій функції юридична теорія перестає бути абстрактною, а стає інструментом вирішення реальних соціальних конфліктів.

Особливе значення має зв'язок функцій загальної теорії держави і права з розвитком правової системи. Теорія виконує роль каталізатора реформ, джерела для нових концепцій, критичного аналізу існуючих інститутів. Вона формує світоглядні та ціннісні орієнтири для юристів, сприяє осмисленню соціального призначення права, допомагає будувати правову державу.

Отже, загальна теорія держави і права є не лише наукою про фундаментальні категорії права і держави, а й потужним інструментом розвитку правової культури, удосконалення законодавства та формування демократичного правопорядку. Її функції мають ключове значення як у процесі правотворення, так і в юридичній практиці, освіті, дослідницькій роботі. Їх усвідомлення і реалізація сприяє гармонізації правової системи, підвищенню її ефективності та стабільності в умовах сучасних глобальних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цвік М.В., Петришин О.В., Авраменко Л.В. Загальна теорія держави і права. Х.: Право, 2011. 584 с.

2. Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. Теорія держави і права. Академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

3. Копиленко О.Л., Зайчук О.В., Заєць А.П. Загальна теорія держави і права: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2008. 400 с.

4. КОЗЮБРА М.І., ПОГРЕБНЯК С.П., ЦЕЛЬЄВ О.В. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПРАВА. К.: ВАІТЕ, 2015. 392 С.